

URTX

Q

**UATRE DOCUMENTS
DE L'ANY 1450 RELACIONATS
AMB EL MONESTIR DE VALLSANTA**

Josep M. Llobet i Portella

QUATRE DOCUMENTS DE L'ANY 1450

RELACIONATS AMB EL MONESTIR

DE VALLSANTA

Josep M. Llobet i Portella

Professor del Centre
Associat de la UNED
de Cervera

Abstract

La finalidad de este artículo es dar a conocer el contenido de cuatro documentos del año 1450 relacionados con el monasterio cisterciense de Vallsanta, cerca de Guimerà.

The purpose of this work is to introduce the contents of four documents of year 1450 related with the Cistercian monastery of Vallsanta, near Guimerà.

Paraules clau

Vallsanta, monestirs cistercencs, segle XV, Urgell, Catalunya.

La finalitat d'aquest article és donar a conèixer el contingut de quatre documents de l'any 1450 –escrits en un llatí extraordinàriament incorrecte i localitzats dins els protocols dels notaris cerverins– relacionats amb el monestir cistercenc de Vallsanta, prop de Guimerà.¹

Mitjançant el primer d'aquests textos, datat el dia u del mes de desembre, Margarida Marçala, que era prioressa de la comunitat de monges de l'esmentat monestir i havia estat nomenada procuradora per a gestionar els afers econòmics de la comunitat justament un any abans, cedia a Berenguer Rossell, de Cervera, la casa que el monestir tenia al carrer de Barcelona de la vila de Cervera amb la condició que, cada any, el dia de Nadal, satisfés 8 sous al monestir. La prioressa, a més, reconeixia que Berenguer Rossell havia donat a la comunitat, com a entrada, un parell de perdius.

En el document només es fa esment de cinc monges: Tomasa Guiu, abadessa, Margarida Marçala, prioressa, Eulàlia Ollera, sotsprio-

ressa, Beatriu d'Aguilar, sagristana, i Caterina Rebollar, sotssagristana. Atès que totes cinc monges tenien un càrrec dins el monestir, hem de creure que la comunitat, en aquell temps, estaria formada per altres membres no mencionats en aquests documents.

Una altra dada que es desprèn del primer document és que, el mes de desembre de l'any 1449, el vicari de l'església de Guimerà era Francesc Tàrrega i el rector de la mateixa església es deia Nicolau Emperador. Tots dos eclesiàstics exercien de notaris públics.

Amb el segon document, que porta la mateixa data que el primer, Margarida Marçala nomenà procuradors substituïts seus –o sigui, per tal que la substituïssin a ella com a procuradora– el prevere Francesc Martí, Joan Cortès i Domènec Plana amb la finalitat que cobressin, durant el dia de la Mare de Déu del mes d'agost de cada any, d'una banda, 12 lliures, 6 sous i 4 diners a Antoni de So, que era el senyor de Talavera, i, de l'altra banda,

¹ Més informació sobre Vallsanta a: Diversos autors, *Els monestirs cistercencs de la Vall del Corb*, Tàrrega, Grup de Recerques de les Terres de Ponent, 1989.

100 sous a mossèn Foixà, que devia ser el senyor de Boixadors. Francesc Martí era de Cervera, Joan Cortès possiblement també, mentre que Domènec Plana s'havia donat al servei del monestir de Vallsanta.

Segons el tercer document, Francesc Martí, vuit dies després d'haver estat nomenat procurador substituït de Margarita Marçala, reconeixia deure a Antoni Ratera, de Cervera, en nom de la comunitat de monges del monestir de Vallsanta, tretze mitgeres de blat, les quals, durant el proper mes de setembre, o bé serien pagades al preu que aniria el blat durant el pròxim mes de maig o bé serien tornades en gra. El mateix document ens permet saber que, el mes de març de l'any 1450, el vicari de l'església de Guimerà era Francesc de Tarroja, mentre que el rector continuava sent Nicolau Emperador.

El quart document, datat igual que el tercer, conté, en primer lloc, la cessió a Antoni Ratera, per tal de pagar-li les tretze mitgeres de blat abans esmentades, els drets que tenia la comunitat de monges del monestir de Vallsanta sobre un censal de 12 lliures, 6 sous i 4 diners pagador anualment per la universitat i els habitants de Talavera el dia de la Mare de Déu del mes d'agost. Hem de creure que aquest censal era l'indicat en el segon document, encara que allà consta que havia de ser pagat pel senyor de la població.

El mateix document conté, a continuació, una anotació segons la qual el dia 12 d'octubre de 1451, Bernat Saportella, de Granyena, que en aquella data era procurador de l'abadessa i la comunitat de monges del monestir de Vallsanta, demanà a Antoni Ratera que, a partir de l'import del censal abans mencionat, respongués de la quantitat de 48 sous davant Pere Ferriol, el qual era prevere.

Finalment, una segona anotació posada en el mateix document el dia 3 de gener de 1452 certifica que, en aquella data, Antoni Ratera ja havia cobrat les tretze mitgeres de blat.

Textos documentals

1

1450, desembre, 1

Margarida Marçala, prioressa i procuradora d'economat de la comunitat de monges del monestir cistercenc de Vallsanta, cedeix a Berenguer Rossell, de Cervera, la casa que l'esmentat monestir té al carrer de Barcelona, de Cervera, amb la condició de satisfer anualment al monestir 8 sous, pagadors el dia de Nadal. D'altra banda, reconeix que el susdit Berenguer Rossell ha donat, com a entrada, un parell de perdius.

**Vista general del
Monestir de Santa
Maria de Vallsanta.
Any 1915.**
(Arxiu Mas)

Arxiu Històric Comarcal de Cervera (=AHCC), Fons Notarial, Cervera, 27, Maties Serra, *Manual*, 1449-1450, f. 64 v. (document incomplet) i full solter.

[*Versió del Manual:*]

Die prima mensis decembris anno predicto. Ego Margarita Marçala, priorisa, moneca celeraria monasterii Vallis Sancte, procuratricem yconomatum constituta ad honorabilem et religiosam Thomasiam Guiu, Dei gratia abbadissa[m] dicti monasterii Vallis Sancte, dioecesis terrachonensis, termini loci de Guimerano, sor Eulariam Ollera, sots prioressam, sor Beatricem de Aguilar, sacristana[m], omnes moniales dicti monasterii, ut constat de dicta yconomatum procuracione cum instrumento publico acto in monasterio Vallis Sancte prima die mensis decembris anno a nativitate Domini millesimo CCCC° quinquagesimo [*sic*] nono et clauso per discretum Tàrraga, vicarium et notarium publicum loci de Guimerano pro honorabile et discreto domino Nicholao Emperatore, rectore et notario publico eiusdem ecclesie, habens ad hec et alia plenum posse, gratis,...

[*Versió del full solter:*]

Prima decembris.

Ego Margarita Marçala, prio[re]sa et celeraria monache monasterii Vallis Sancte, procuratricem yconomatum constituta a honorabile Thomasia Guiu, Dei gratia abbadissa dicti monasterii Vallis Sancte, ordinis cistercensis, dioecesis terrachonensis, termini loci de Guimerano, Eulalia Ollera, sots prioressa, Beatrix de Aguilar, sacristana, et Catarina Robollà, sots sacristana, omnes moniales dicti monasterii, ut constat de eius procuracione cum instrumento publico acto in monasterio Vallis Sancte, termini loci de Guimerano, prima die mensis decembris anno a nativitate Domini M° CCCC° XLVIII° et clauso per discretum Ffranciscum Tàrraga, vicario et notario publico [*sic*] loci de Guimerano pro honorabile et discreto domino Nicholao Emperatore, rectore et notario publico eiusdem ecclesie, gratis, stabilio vobis Berangarii Rossell, Cervarie, quoddam ospitium quod dictum monasterium habet in vico Barchinone Cervarie, confrontatur, etc., ad sensum octo solidos barchinonenses, solvendos anno quolibet dicto monasterio in festo nathalis Domini, cum interesse, dominio et faticha, etc., et quod, etc. Et quod dedistis pro intrada dicti ospitii unum par pardicarum, etc.
Testes discretus Ffranciscus Martí, prebiter, et Petrus Saylla.

2

1450, desembre, 1

Margarida Marçala, prioressa i procuradora d'economat de la comunitat de monges del monestir cistercenc de Vallsanta, nomena procuradors substituïts seus Francesc Martí, Joan Cortès i Domènec Plana per tal de cobrar, durant el dia de la Mare de Déu del mes d'agost de cada any, 12 lliures, 6 sous i 4 diners a Antoni de So, senyor de Talavera, i 100 sous a mossèn Foixà, de Boixadors.

AHCC, Fons Notarial, Cervera, 27, Maties Serra, *Manual*, 1449-1450, full solter.

Ego dicta prioressa, procuratrix et yconoma, etc., substituo procuratores meos vos discretum Ffranciscum Martini, prebiterum, Iohanem Cortès et Domingo Plana, donatum, Vallis Sancte, ad cessionem dictas omnes illas duodecim libras, [sex solidos] et quatuor [denarios] pensione censuale dicto convento facit honorabilis Anthonius de Ossó, dominus de Talavera [...] [solvendas anno] quolibet in festo Beate Marie agusti proxime venturo. Item etiam omnes centum solidos quos mossèn Foxà, dicti loci de Boxadós, facit dicto termino.
Testes Berengarius Rossell et Petrus Saylla.

3

1450, desembre, 9. Cervera

Francesc Martí, prevere, de Cervera, procurador substitut de Margarida Marçala, prioressa i procuradora d'economat de la comunitat de monges del monestir cistercenc de Vallsanta, reconeix deure a Antoni Ratera, de Cervera, en nom de l'esmentada comunitat, tretze mitgeres de blat i promet liquidar aquest deute el proper mes de setembre.

AHCC, Fons Notarial, Cervera, 27, Maties Serra, *Manual*, 1449-1450, f. 66.

Die nona mensis decembris anno predicto. Ego Franciscus Martini, prebiter, ville Cervarie, procurator substitutus a honorabile domina sor Margarita Marçala, monecha, priorisa monasterii Vallis Sancte, yconoma, ut constat de dicta procuracione cum instrumento publico acto in monasterio Vallis Sancte, termini loci de Guimerano, prima die mensis decembris anno a nativitate Domini millesimo CCCC° quadregesimo nono et clauso per discretum Ffranciscum Tàrraga, vicario et notario publico [*sic*] loci de Guimerano, pro honorabile et discreto domino Nicholao Emperatore, rectore et notario publico eiusdem ecclesie, habens ad hec plenum posse substituendi, et etiam constat de alia instrumento a dicta domina Margarita per dictas conventuales dicti monasterii Vallis Sancte firmato ad habendum [*sic*] potestatem manlevandi et cessionare, etc., ut constat

Interior de les restes de la capella del Monestir de Santa Maria de Vallsanta. Any 1915. (Arxiu Mas)

de dicta procuracione acto in monasterio Vallis Sancte tricesima die mensis martii anno a nativitate Domini millesimo CCCC° quinquagesimo et clauso per discretum Ffrancisci de Tarrogia, vicarii et notari publici [sic] ecclesie loci de Guimerano pro honorabile et discreto domino Nicholao Emperatore, rectore et notario publico eiusdem ecclesie, et etiam constat de dicta substitutio [sic] dictum discretum Ffranciscum Martini facta prima die decembris anno a nativitate Domini M° CCCC° quinquagesimo, recepto per me notarium infra scriptum, gratis, confiteor et recognosco me debere dicto nomine vobis Anthonio Ratera, ville eiusdem Cervarie, presenti, ad opus dicti monasterii Vallis Sancte et eius conventuales [sic] tresdecim migerias frumenti ad mensuram Cervarie, quas michi dicto nomine vendidistis ad forum et illo pretio unum mercat quod valebit mensis madii proxime instanti, pro migera, ad electione vestra, solve illo pretio, quod volueritis, seu dicto furmento, ad electione vestra, unde renuntio, etc., quas seu quos solve promitto per totum mensem septembris proxime instante intus villam Cervarie, franche et quitie, etc., sub pena tertii honorabili vicario Cervarie vel illi alter curie, etc. Et renuntio enim elongamento super sedimento, etc. Et renuntio cessionis bonorum, etc., unde renuntio, etc. Et pro hiis obligo omnia bona dicti monasterii, etc., unde renuntio, etc. Volentes, etc. Actum Cervarie.

Testes discretus Petrus Ferrioll, prebiter, loci de Àger, et Petrus Costa, ville Cervarie.

Ítem dictus Ffranciscus Martí dicto nomine firmavit apocham de dicto frumento, etc.

[A continuació:] Die lune tertia mensis ianuarii anno a nativitate Domini millesimo CCCC° quinquagesimo secundo dictum debitum fuit cancellatum de voluntate dicti Anthoni[i] Ratera, ut dixit quod ipse fuit solutus. [Testes] sunt discretus Iacobus Texidor, prebiter, ville Cervarie, et Gili Texidor, loci de Thorà.

4

1450, desembre, 9. Cervera

Francesc Martí, prevere, de Cervera, procurador substitut de Margarida Marçala, prioressa i procuradora d'economat de la comunitat de monges del monestir cistercenc de Vallsanta, cedeix a Antoni Ratera, de Cervera, en nom de l'esmentada comunitat i per tal de pagar-li tretze mitgeres de blat, els drets que té la susdita comunitat sobre un censal pagador per la universitat i els habitants de Talavera. Mesos després, Bernat Saportella, de Granyena, procurador de l'abadessa i la comunitat de monges del monestir cistercenc de Vallsanta,

demana a Antoni Ratera que, a partir de l'import del censal mencionat, respongui de la quantitat de 48 sous davant Pere Ferriol.

AHCC, Fons Notarial, Cervera, 27, Maties Serra, *Manual*, 1449-1450, f. 66 v.

Die eadem.

Ego Ffranciscus Martí, prebiter, ville Cervarie, procurator substitutus honorabilis domine Margarite, moneche, priorise Vallis Sancte, ut constat de dicta eius procuracione cum instrumento publico acto in monasterio Vallis Sancte prima die mensis decembris anno a nativitate Domini M° CCCC° quadagesimo nono, et etiam constat de dicta substitutione per me notarium infra scriptum recepto die prima decembris anno a nativitate Domini M° CCCC° L, gratis, nomine ante dicto, in solutum et satisfactionem illarum tresdecim migeriarum frumenti seu pretio illarum, quas ego dicto nomine confessi fui debere vobis Anthonio Ratera, dicte ville, facio vobis locum et cessionem in illas duodecim libras, VI solidos, quatuor denarios, barchinonenses, quas universitatis [sic] et singulares loci de Talavera faciunt censuales dicto monasterio Vallis Sancte in festo Beate Marie agusti et sibi solvi deberent anno proxime venienti, dans et cedens vobis omnes actiones dicti monasterii et mandans vobis de pensione proxime venienti dicto festo respondeant, etc. Et facio clamo seu retroclamo, promittens vobis dicto monasterio solve dictam quantitatem vobis debitam usque in quantitate tresdecim migeriarum frumenti, etc. Et pro hiis obligo omnia bona dicti monasterii, etc. Volens, etc.

Actum Cervarie dicta die et anno predicto.

[A continuació:] Die duodecima mensis octobris anno a nativitate Domini M° CCCC° LI°. Venerabilis Bernardus Çaportella, loci de Granyena, procurator abbadisse et conventum monasterii Vallis Sancte, ut constat de dicta sua procuracione cum instrumento publico acto in loco de Ciutadilla prima die ianuarii anno M° CCCC° LI et clauso per discretum Raymundum Madrona, rectorem et notarium loci de Ciutadilla, constitutus in dicta villa Cervarie, coram Anthonio Ratera, intimasse dicto Anthoni[o] Ratera quod ex illis duodecim libris, VI solidis et quatuor denariis de pensione censuale ex cessione sibi facta ut respondeat de quadraginta octo solidis discreto Petro Ferrioll, prebitero, etc. Testes Iohannes Stephani, fusterius, et Andreas Fuster, senior, Cervarie.

[A continuació:] Die tertia mensis ianuarii anno a nativitate Domini millesimo CCCC° LII° dictum debitum fuit cancellatum de voluntate dicti Anthoni[i] Ratera, ut dixit quod ipse fuit solutus. [Testes] sunt discretus Iacobus Texidor, prebiter, Cervarie, et Gili Texidor, loci de Thorà.